

בס"ד, ח אייר תשע"ד

8 במאי 2014

תיק 73162

פסק דין - פירוק שותפות בעסק למכירת ארבעת המינים

שותף לשעבר בעסק למכירת ארבעת המינים

בעניין שבין

שותפו למכירת ארבעת המינים, ומוכר בהווה

לבין

א. הרקע העובדתי ותמצית טענות הצדדים

לפני ארבע שנים החלה שותפות עסקית למכירת ארבעת המינים בין התובע לנתבע. לקראת סוכות תשע"ג החלו להתגלע חילוקי דעות בין הצדדים. חילוקי הדעות נסבו על העבודה במסגרת השותפות וכן חילוקי דעות כספיים. בין התובע לנתבע התקיימו מספר שיחות שנסבו על השותפות ועל אפשרות פירוקה. בשלב מסוים פנו לרב ר' על מנת שיברור ביניהם, ובהנחייתו הגיעו להסכמה לפיה התובע יקבל סכום כסף מסוים מהנתבע, ובכך תסתיים השותפות ביניהם. הנתבע ניגש למשרדי מע"מ בסוף יוני 2013, וסגר את תיק השותפות מתוך כוונה להמשיך ולפעול כעסק פרטי, כפי שפעל עוד לפני כינונה של השותפות.

לדברי התובע הוא קיבל 50,000 ₪, לעומתו טוען הנתבע כי התובע קיבל 80,000 ₪, אך מחלוקת זו אינה מהווה חלק מן התביעה. כשהחלה עונת העבודה בעסק בשנה זו, לפני החגים תשע"ד, ניגש התובע אל הנתבע ודרש ממנו להמשיך בשותפות, ולחילופין דרש לגשת לקיים דין לתורה ביניהם. בעקבות דרישה זו, הצדדים הגיעו לפנינו וחתמו על הסכם בוררות המסמיך את בית הדין להכריע בסכסוך.

בפני בית הדין הופיעו שלשה עדים:

הרב א' – שסיפר על העסק המשותף של התובע והנתבע, אולם, העד לא ידע לספר על חילוקי הדעות שהיו ביניהם ועל הפגישה אצל הרב ר'.

מר ל' – שאישר את דבר ההסכמה שהצדדים הגיעו אליה אצל הרב ר' ואישר את העובדה שהתובע קיבל 50,000 ₪. לדבריו לא הייתה הסכמה בין השניים להמשיך את השותפות.

מר מ' - העיד על כך שהוא יודע שאצל הרב ר' הייתה הסכמה על חלוקת הרווחים, והצדדים יצאו ממנו בלחיצת יד.

עיקר התביעה של התובע היא להמשיך את העסק כשותפים. לחילופין הוא תובע תשלום פיצויים - על המוניטין שנרכש לפי דבריו בזכותו, דהיינו פיתוח גדול של העסק ממתכונתו הקודמת כשהיה ברשותו של הנתבע לבדו, למצב בו הוא נמצא כיום.

ב. נושאי הדיון ההלכתי

1. הזכות לפירוק שותפות.

2. תשלום עבור מוניטין.

ג. הזכות לפירוק שותפות

בשולחן ערוך חושן משפט הלכות שותפים סימן קעו סעיפים טו-טז נפסק:

השותפין שהתנו ביניהם שיעמדו בשותפות זמן קצוב, כל אחד מהם מעכב על חברו, ואינו יכול לחלוק עד שיגיע הזמן או עד שיכלה ממון השותפות; ואין אחד מהם יכול ליטול מהקרן ולא מהשכר, עד סוף הזמן. הגה: ואם שינה או פשע תוך הזמן, או עבר על תנאו, אפילו הכי אינן יכולין לחלוק, אלא משלם מה שהפסיד (ב"י לדעת הרמב"ם); ודלא כיש חולקין בזה (מרדכי פרק מי שהיה נשוי).

נשתתפו סתם, ולא קבעו להם זמן, הרי אלו חולקין כל זמן שירצה אחד מהם, ויטול כל אחד חלקו מהסחורה. ואם לא היה באותה סחורה דין חלוקה, או שהיה בחלוקתה הפסד, הרי אלו מוכרים אותה וחולקים הדמים.

עולה מסעיפים אלו שאחד מהצדדים אינו יכול לכופ את חברו להמשיך בשותפות אחרי התקופה שנקבעה לקיום השותפות, ובשותפות שלא הוסכם פרק הזמן השותף רשאי לדרוש את פירוק השותפות בכל עת.

בנידון דידן לא הייתה הסכמה מראש על זמן השותפות. התובע והנתבע השתתפו בצורה סתמית ולא קבעו זמן, ולכן על פי ההלכה ניתן לפרק את השותפות בכל עת שירצו. אילו היו קונים ביחד סחורה היה מקום לדון שהשתעבדו זה לזה למכרה ולחלק את הרווחים (עיין נתיבות המשפט חו"מ סימן קעו ס"ק ל"ד) אבל בנידון דידן הצעדים לחלוקת השותפות נעשו לפני תחילת העונה.

הצדדים נחלקו ביניהם בדבר מהות הפגישה אצל הרב ר'. לדברי התובע מטרת הפגישה הייתה להסדיר סכסוך כספי בתוך השותפות ובשום אופן לא נועדה לסיים את השותפות. לדברי הנתבע מטרת הפגישה הייתה לפרק את השותפות וכך נעשה. בית הדין בירר שאלה זו הן באמצעות הצדדים והן באמצעות העדים ומדברי כולם עולה באופן חד משמעי כי השותפות התפרקה באופן מוחלט.

כך אמר התובע עצמו בתשובה לשאלת בית הדין מה היה אצל הרב ר': "הלכתי לרב ר' והוא אמר לי שהכל נגמר". כך העיד גם העד הרב א': "שניהם סיפרו לי על פירוק השותפות". כך מאשר גם העד מ' "היתה בין הצדדים שותפות. היתה הסכמה וסגרו אצל הרב ר' הכל בלחיצת יד".

גם התנהגות הנתבע לאחר הפגישה אשר ניגש לסגור את התיק במע"מ, מספקת אומדנא טובה המלמדת כי לפחות הנתבע הבין מייד לאחר הפגישה כי זו סיימה את השותפות. לאומדנא זו ניתן לצרף אומדנא נוספת והיא שעסק זה קיים כעסק משפחתי ברשות הנתבע ומשפחתו מזה כעשר שנים, אליה הצטרף התובע בשנים האחרונות והדעת נוטה שכוונת הצדדים היא שאם השותף

שהצטרף אינו מסתדר עם בעל העסק, יפרק בעל העסק המקורי את השותפות וימשיך בעסק לבדו או יחפש שותפים אחרים.

יוער כי היוותרות ציוד אצל התובע והנתבע אינה מעידה על הסכמה להמשך השותפות. עובדה זו מעידה שפירוק השותפות לא הסתיים אבל הדבר אינו סותר את ההבנה שהשותפות הסתיימה. בדבר חלוקת ציוד זה נעסוק בהמשך.

על מנת לאשר את מסקנת בית הדין שאל בית הדין את הרב ר' עצמו – והדבר אושר על ידי הצדדים. הרב ר' זה השיב לבית הדין תשובה קצרה באמצעות מסרון בלשון זו: "סוכם על פירוק כל השותפות!!! וסיום כל ההתקשרות ביניהם". (הפיסוק במקור). יוער, כי כאשר הדבר נודע לתובע, הוא שלח מייל לבית הדין ובו כתב כי פנה לרב ר', וזה אמר לו בעל פה דברים אחרים, אולם, אין לבית הדין אלא מה שענינו רואות. ולפני בית הדין לא הגיע כל עדות אובייקטיבית אשר תחזק את עמדתו של התובע. לעומת זאת לנגד עיני בית הדין עמדה הודאתו של התובע, ושני עדים אשר העידו האחד על הודאת התובע והאחר על תוכן הפגישה. ראיות אשר לרווחא דמילתא חוזקו במסרון מהרב ר', ומהתנהגות הנתבע מייד לאחר הפגישה. ועל כן מחוייב בית הדין לפסוק כי אצל הרב ר' פורקה השותפות באופן סופי ומוחלט.

לסיכום, בית הדין קובע כי השותפות פורקה בהסכמה ולפיכך התביעה להמשך השותפות נדחית.

ד. תביעת תשלום עבור מוניטין

התובע דורש פיצוי על המוניטין שנרכש בזכותו. באופן עקרוני קיים בסיס לתביעת מוניטין על פי דין תורה.

היסודות ההלכתיים לכך הם הדין של "סיטומתא" או משום "דינא דמלכותא דינא". עיין בדברי שו"ת מהרש"ל סימן ל"ו לגבי גזילת זיכיון למכירת שכר:

הכא מה שרגיל אדם לקנות מן שלטוני העיר שאזלינן בתרייהו בדינא דמלכותא וידוע הוא בכל המלכות שקונין המכסים או דוגמתו ויין שרף ושאר רשות (תו) ושלטנות בעיר כל הקניין ע"י שטר ארנדא ועל זה הן דנין ורגילין ג"כ למכור קודם כלות זמנו של ראשון ומוכרין לשני כי הרבה המהדרין לקנות ומזרזין להקדים ולזכות בו ומתוך כך יעולה בדמים וזהו הוספה ותועלת לאוצרתם.... ומה שאינו מקח ממש אמרו ג"כ חכמים שהוא קנין גמור בסוף פ' הריבית (ע"ד) גבי סטומתא וכן כתב האשר"י בפ"ק דב"מ וז"ל כי הקניין לפי המנהג כדאמר לקמן גבי סטומתא ומה הביאו ראייה המחברים שעיקר קנינים בין בסחורה הכל לפי המנהג ק"ו מנהג ודת המלך.

אגב כך יש לציין שבדבריו של המהרש"ל קיים חידוש שסיטומתא מועילה בדבר שאין בו ממש, לגבי דבר שלא בא לעולם קיימת מחלוקת – חושן משפט סימן ר"א.

ה"נודע ביהודה" (מה"ת חו"מ מ"א) חולק על המהרש"ל וסובר ש"זכות מושב" תועיל רק מדינא דמלכותא ולא מדין סיטומתא כיוון שמדובר בדבר שאין בו ממש מעין זכות רוחנית.

במוניטין של עסק נראה לומר שמדובר על זכות ממשיית הטמונה בגוף העסק, כשאנשים מוכרים עסק הם מוכרים אותו על פי המוניטין שלו, וכך מקובל לפסוק במשפט העברי וגם במשפט האזרחי (עיין פסק דין בית דין רבני נתניה מס' 2-824780 תשע"ב ובמקורות מהמשפט האזרחי המופיעים שם).

לסיכום, באופן עקרוני יש בסיס הלכתי לתביעה על זכויות במוניטין, אלא שיש לקבוע האם כך גם בנידון דידן.

ה. האם התובע תרם למוניטין והאם הוא ראוי לפיצוי?

בנידון דידן עסק שיווק ארבעת המינים היה קיים לפני השותפות בין התובע לנתבע והוא היה בבעלות מלאה של הנתבע. אומנם הצדדים הסכימו שבעת השותפות הוא התפתח בצורה משמעותית, אך הם נחלקו מי היה הכוח הדומיננטי שבזכותו העסק התפתח. לדברי התובע אלמלא השותפות לא היה העסק מגיע למימדים שהגיע, ואילו לדברי הנתבע חלק ניכר מהלקוחות היו שלו עוד קודם השותפות, והוא כוון את התובע אליהם, כך שחלקו בהתפתחות העסק גדולה לאין ערוך מחלקו של הנתבע.

בית הדין מקבל את טענת התובע כי כאשר שני שותפים המחזיקים בחלקים שווים בעסק, והם מפתחים את העסק הם נעשים שותפים שווים גם בערכו של העסק עצמו, מתוך הבנה כי השותפים עוסקים בתחומים שונים אשר מכולם ביחד נבנה העסק.

אעפ"כ בית הדין דוחה את התביעה בשל חוסר בראיות בדבר שוויו של העסק. בית הדין אינו יכול לחייב אדם בתשלום ללא ראיה ברורה שכן "זה כלל גדול בדין המוציא מחבירו עליו הראיה". הרי, שעל מנת לזכות בתביעה זו על התובע היה להוכיח כמה היה שווה העסק לו היה עומד למכירה לפני שנכנס לשותפות, וכמה שווה העסק בעת בו התפרקה השותפות. התובע לא הרים את נטל הראיה.

עובדה זו, אינה רק פגם ראייתי, אלא מבטאת גם היבט מהותי. לא כל פעילות עסקית יוצרת 'מוניטין', ולכן לא לכל עסק יש 'מוניטין', שיש להכיר בו ככנס (ראו שו"ת משפטיך ליעקב ח"ב, סימן יד). אומנם היקף המכירות של הנתבע גדל, אך לא הוכח כלל שמדובר על מוניטין במלא מוכן המילה – שם מסחרי שמוכר לכל והכל נוהרים אחריו – ועל כן יש לו ערך עצמי. (בנוסף, התובע לא התחייב להימנע מלעסוק בתחום ולהתחרות בנתבע ולמכור לאותם לקוחות, כך שלמעשה לא נגרע ממנו דבר). על כן, אין ביסוס לעצם קיומו של מוניטין שווה כסף, ובוודאי שאין ביסוס לכך שערכו של המותג בו עשו הצדדים שימוש גדל.

לפיכך תביעתו לפיצוי על המוניטין - נדחית.

לסיכום: בית הדין דוחה את התביעה בדבר תשלום עבור המוניטין.

ו. חלוקת הציוד

כפי שהסקנו לעיל השותפים סיכמו על חלוקת השותפות אצל הרב ר'. שם גם סיכמו את ההשלכות הכספיות המרכזיות של חלוקה זו. עם זאת נותר ציוד בידי שני הצדדים ואותו צריך לחלק או את שווי (עיין שו"ע חו"מ סימן קעא).

עמדת התובע בעניין הציוד:

ברשימה שהגיש התובע לדבריו ברשותו קיים ציוד בשווי של 2,900 ₪:

200 ₪,	2 יחידות של כרטיס סים
250 ₪,	גיליון ניילון
550 ₪,	מזמרות
1,000 ₪,	מיכל ומיטה להטבלת כלים
400 ₪,	חומרים משמרים ללולבים
150 ₪,	כבל עם פרוז'קטור
300 ₪,	מדפסת
50 ₪.	ארגז פלסטיק

ואילו ברשותו של הנתבע לדברי התובע קיים ציוד בשווי של 19,210 ₪:

2,200 ₪,	מזגנים-
2500 ₪,	שקיות הדפס ישן להדסים-
11,000 ₪,	שקיות כני"ל חדשות-
	(עוד שקיות שלא נקב בסכום, ומכונת הלחמה שאיננו בטוח מה שוויה - לא נילקחו בחשבון)
150 ₪,	ארגזי פלסטיק-
300 ₪,	מחשב נייד משומש
500 ₪,	מסך+רמקולים-
1560 ₪,	שלטי שמשוניות-
500 ₪,	מנורות זכוכית-
	(מזמרות- אין סכום),
300 ₪,	שימשיות לדוכנים-
200 ₪,	ציוד לכינוב הדסים-

לסיכום לטענת התובע: הציוד שברשותו שווה 2,900 ₪.
ברשות הנתבע ציוד בשווי 19,210 ₪; סך הכל 22,110 ₪.
לפי טענתו - לכל אחד מהשותפים מגיע סך של 11,055 ₪.

נמצא שלדברי התובע חייב לו הנתבע סך של 8,155 ₪ עבור יתרת הציוד.

עמדת הנתבע בדבר הציוד

בהערות הנתבע לגבי הציוד שברשות התובע הוא הפחית את שווי כרטיסי הסיים, לטענתו שניהם ביחד שווים בין 60 ל-100 ₪ (ולא 200 ₪). העלה את מחיר ארגז הפלסטיק חדש ל70 + מע"מ (עניין זה אינו משפיע על השיווי כמשומש - 50 ₪).

לסיכום שווי הציוד שברשות התובע - על פי הערכת הנתבע - 2,800 ₪.

הערות הנתבע לגבי הציוד שברשותו:

1. המזגנים שווים 1000 ₪ לכל היותר לכל מזגן, כך שיש להפחית מן השומא 200 ₪.
2. שקיות הדפס ישן- קנה מכספו לפני השותפות- יש להפחית 2,500 ₪.
3. שקיות חדשות שווי לדברי הנתבע- 3,800 ₪ בלבד- יש להפחית 7,200 ₪.
4. ארגזי פלסטיק- שווי 210 ₪ יש להוסיף 60 ₪.
5. שלטי שמשוניות – 920 ₪- יש להפחית 640 ₪.
6. ציוד לקינוב- 40 ₪- יש להפחית 160 ₪.

לסיכום לדבריו של הנתבע, ברשותו קיים ציוד בשווי של 8,570 ₪,

לחשוב סך נכסי השותפים יש להוסיף 2,923 (הנכסים שברשות התובע), וסך הכל שווי נכסי השותפות לטענת הנתבע - 11,493 ₪.
זכות כל אחד מן השותפים - 5,746.5 ₪.

נמצא שלפי דבריו של הנתבע הוא חייב לתובע סך של 2823.5 ₪.

על פי ההלכה שותפים החולקים חפצים שאין דמיהם שווים יכולים על כל חפץ להציע אחד לשני "גוד או אגוד" – (שולחן ערוך חושן משפט סימן קע"א סעיף י"ג), אם הם מעוניינים בחפצים עצמם, אחד יוכל להציע לחברו שירכוש את חלקו או שהוא ירכוש ממנו את חלקו. פתרון זה צודק על פי ההלכה אך מחייב הוא מידה מרובה של שיתוף פעולה בין הצדדים, ולחילופין מידה גדולה של מעורבות בית הדין בישומו. כמו כן, ביצוע שומא של ערך הציוד על ידי מומחה, אינו מוצדק בנסיבות שלפנינו.

לאור זאת, משתמש בית הדין בסמכותו לפשרה. לאור העובדה שהנתבע ממשיך לעסוק בעסקי ארבעת המינים והנתבע אינו עוסק בתחום, בית הדין מטיל על הנתבע חובה לשלם לתובע עבור הציוד שברשות התובע ובתמורה ישיב התובע את הציוד לנתבע. כך מצד אחד מקבלים את הערכת השווי של הנתבע ("המוציא מחבירו עליו הראיה"), ומצד שני, מאפשרים לתובע לקבל כסף תמורת ציוד שעשוי להיות אצלו ללא כל שימוש.

אשר על כן, למעשה הנתבע ישלם לתובע סכום של 2,823.5 ₪ שהודה שהוא חייב לו עקב ריבוי פרטי השותפות הנמצאים ברשותו.

בנוסף, ירכוש הנתבע את הפריטים הנמצאים אצל התובע בסכום של 2,800 ₪ נוספים. לגבי ציוד זה, התובע יהיה לדרוש להשאיר את כל הציוד ברשותו, ולא לקבל כל תמורה עבורו. לא תתקבל דרישה למכירה חלקית.

ז. החלטה

1. השותפות פורקה בהסכמה ולפיכך התביעה להמשך השותפות נדחית.
2. התביעה בדבר תשלום עבור המוניטין של העסק נדחית.
3. עבור נכסי השותפות הנמצאים ברשותו הנתבע, ישלם הנתבע לתובע סכום של ₪ 2823.5. סכום זה ישולם 14 יום מיום חתימת פסק הדין.
4. בנוסף - הנתבע ירכוש את הפריטים הנמצאים אצל התובע בסכום של ₪ 2,800 נוספים, אלא אם כן יודיע התובע לנתבע ולבית הדין, תוך 7 ימים ממתן פסק הדין, שהוא מעוניין לשאיר את הציוד ברשותו, ללא תמורה. התובע יעביר את הציוד לנתבע בתיאום עם הנתבע תוך 14 יום, ויקבל את התמורה בעת העברת הציוד.
5. בנוסף, הנתבע ישלם לתובע סכום של ₪ 100 עבור השתתפותו באגרת בית הדין, תוך 14 יום.
6. לסיכום - הנתבע ישלם לתובע סך של ₪ 2,923.5 עבור סעיפים 3, 5. בנוסף ישלם הנתבע ₪ 2,800 בעת קבלת הציוד הנמצא כעת ברשות התובע, אלא אם כן יבקש התובע להשאיר את הציוד ברשותו.

פסק הדין ניתן ביום חמישי ח' באייר תשע"ד, 8 למאי 2014.

בזאת באנו על החתום

הרב אריאל ברקאי

הרב בניהו ברונר, אב"ד

הרב אורי סדן